

ПОДГОТОВКАТА НА СОЦИАЛНИ ПЕДАГОЗИ – КОМПЕТЕНЦИИ И РЕАЛИЗАЦИЯ

Дневник на кръглата маса
на катедра „Социална педагогика и социално дело“, СУ

Гл. ас. д-р МАРИНА ПИРОНКОВА

В края на ноември катедра „Социална педагогика и социално дело“ организира кръгла маса на тема „Подготовката на социални педагози – компетенции и реализация“. Катедрата събира за втори път след 2006 г. преподаватели от академичната колегия и университетите, обучаващи социални педагози, представители на институциите и организациите, в които се реализират възпитаниците на катедрата, настоящи и дипломирани студенти и докторанти.

Кръглата маса се проведе на 23 ноември 2010 г. в рамките на Климентовите дни на Софийския университет и във връзка с 25-тата годишнина на Факултета по начална и предучилищна педагогика. Форумът беше посветен на проблема за подготовката на социалните педагози в бързо променящите се условия на общественно-икономическата среда и необходимостта от постигане на съгласуваност и общи изисквания към университетското образование.

Дебатите се проведоха по *три* предварително формулирани направления:

- Академичен статут на социалната педагогика и предизвикателствата на социалната практика;
- Стандарти за подготовка и компетенции на социалния педагог;
- Подготовка и реализация на студентите и докторантите.

Заседанията се реализираха в две части, като водещ на първата част беше доц. д-р Нели Петрова – Димитрова, а на втората – доц. д-р Нели Бояджиева. На кръглата маса бяха представени следните основни доклади: „Академичният статут на социалната педагогика в контекста на предизвикателствата на съвременната социализационна ситуация и социалната практика“ – проф. д-р Клавдия Сапунджиева; „Подготовката на студентите и докторантите от специалност „Специална педагогика“ в СУ „Св. Климент Охридски“ – доц. д-р Нели Бояджиева; „Подготовката на социалните педагози – компетенции, стандарти, перспективи“ – доц. д-р Нели Петрова – Димитрова; „Включващо образование – подготовка, компетенции, възможности за реализация на социалните педагози“ – проф. д-р Мария Баева. (Докладите се поместват в броя.)

Подготовката на социални педагози – компетенции и реализация

Ръководителят на катедрата проф. дпн Клавдия Сапунджиева откри кръглата маса и поздрави участниците и гостите. Приветствия от името на ръководството на ФНПП поднесе заместник-деканът проф. д-р Здравко Лалчев. Прочетени бяха поздравителни адреси от ректора на Великотърновския университет проф. дпн Пламен Легкоступ и от декана на Педагогическия факултет на Великотърновския университет доц. д-р Живко Карапенчев.

Проф. *Кл. Сапунджиева* изнесе пленарния доклад на тема “Академичният статут на социалната педагогика в контекста на предизвикателствата на съвременната социализационна ситуация и социалната практика“, в който направи ретроспекция на развитието на подготовката в специалността „Социална педагогика“ през последните години и изведе предизвикателствата, които поставя обществената практика към нея.

Доц. д-р *Нели Бояджиева* представи вижданията за подготовката на студентите от специалност „Социална педагогика“ (ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“), като изнесе резултатите от изследване на гледната точка на студентите, допълнени от вижданията ѝ като преподавател и експерт.

Доц. д-р *Ивайло Тепавичаров* (декан на Факултета по педагогика, СУ) поздрави чудесната инициатива и подчерта, че твърде много са видимите и невидимите връзки, които свързват Факултета по начална и предучилищна педагогика и Факултета по педагогика. Съществуват и много неща, които ги различават, но трябва да се развиват тези, които свързват факултетите, защото и проблемите, и грижата за решаването им са общи. В България през 2015 г. ще има 7 хиляди незаети учителски места и университетите са, които трябва да отговорят на тази потребност. Затова е нужно те заедно да конструират обща позиция по тези въпроси.

От името на Югозападния университет доц. д-р *Маргарита Колева* (декан на Факултета по педагогика) оцени тази среща като важна за всички, защото малко са срещите, на които колегите от различните университети могат да се чуят, да се разберат по основни въпроси, а един от тях е въпросът за социалната педагогика като наука и като практика. Подчертана бе нуждата от компетентни хора в социалната педагогика, в социалното дело, в социалната работа. Има нужда от една такава работна среща за учебните планове на ОКС „бакалавър“ и „магистър“, обаче плановете не трябва да са общи, защото всеки университет има нещо оригинално и конкретно.

Доц. дпн *Дора Левтерова* (декан на Педагогическия факултет на Пловдивския университет) смята, че е изключително важно да се уеднакви общото пространство на социалната работа (специално използва

този термин) и оттам да се уточнят социалните дейности, социалната педагогика, социалното дело. Много важна е професионалната квалификация на работещите. Изказа идея за приближаване на учебните планове. Според доц. Левтерова важни са тези събирания, на които всеки да представи своите виждания и проблеми, а и да се напомни на институциите, че може да се работи с тях.

Доц. д-р *Петър Петров* сподели, че Русенският университет последен открива специалност „Социална педагогика“ с помощта най-вече на Софийския университет – чрез магистърски програми, преподаватели, учебни планове и програми. Изказа съжаление, че срещите много са намалели заради икономическата ситуация в страната.

Изпълнителният директор на Института за социални дейности и практики д-р *Надя Стойкова*, защитила дисертация като докторант към катедрата, отбеляза, че катедрата е правила изключително много за докторантите, за да преминат от идентичността на консуматори в науката към идентичността на хора, които правят наука.

Проф. д-р *Михаил Мирчев* (от името на УНСС и като дългогодишен хоноруван преподавател към катедрата) оцени трудностите при разкъсване между високата теория и занаятчийството в добрия смисъл на думата (като приложение на науката) и констатира, че в специалност „Социална педагогика“ студентите се подготвят за практически специалности, но в учебния план е заложена и достатъчно фундаментална наука.

Доц. Маргарита Колева като представител на Националната агенция за оценяване и акредитация съобщи, че комисията е дала оценка „много добра“ за подготовката на докторанти във ФНПП по шифър 050701 и 050704.

Проф. д-р *Пламен Радев* оцени темите, които се обсъждат, като екзистенциални. Според него има два подхода за подготовката на студентите: първият започва с учебните планове и се следи какъв продукт ще излезе, а вторият тръгва от продукта, който искаме, и оттам се формират учебните планове и програми като инструмент за създаване на продукта. Отбеляза, че в Русия има нормативни документи за компетенциите за дейността и по тях се насочват училищата.

Вторият въпрос според проф. Радев е университетите за какви институции готвят специалисти. Ако се тръгне от компетенциите, може да се оформи квалификационната характеристика, а оттам – учебният план. В Словакия и Словения водят същите спорове. Трябва да се обърне повече внимание на бакалавърската степен, а при магистърските програми има диверсификация и при тях се върви към много тясна специализация. Университетите трябва да отговорят на очакванията на сту-

Подготовката на социални педагози – компетенции и реализация

дентите по Социална педагогика – има много добри студенти, елитни деца и преподавателите трябва да отговорят на очакванията им.

Денис Мустаков (студент по Социална педагогика в ЮЗУ) сподели задоволството си от дискусиата и отбеляза, че студентите се учат от преподавателите как трябва да подхождат в работата си.

Доц. д-р *Илияна Мирчева* от катедра „Начална училищна педагогика“ в СУ изказа поздравления, че социалните педагози често събират специалистите в своята област.

Мина Владимирова (заместник кмет в Столична община) сподели, че като възпитаник на Софийския университет винаги с гордост подчертава този факт и в България, и в чужбина. Оценява 7-годишната си подготовка за социален педагог като добра основа. Столична община е най-големият доставчик на социални услуги и това е мястото, където се реализира продуктът на специалността. На първо място много важна е степента на образование, не по-малко важна е и мотивацията. М. Владимирова пожела успехи на катедрата и диалогът между Софийския университет и Столична община да продължи.

След почивката дискусиата продължи под ръководството на доц. Н. Бояджиева.

Доц. Нели Петрова заяви, че има натиск от работодателите за подготовката на специалисти – работодателите описват какви специалисти са им нужни, обучителните организации формулират знанията и компетенциите. За да се отговори на нуждите на практиката, трябва да има стандарти за професия, а такива в България все още няма. Някои базови компетенции могат да се изведат от стандартите за дейности (докладът „Подготовката на социалните педагози - компетенции, стандарти, перспективи“ е поместен отделно).

Доц. Ивайло Тепавичаров направи обширно изказване, като подчерта, че висшето образование не е професионално образование, връзката професия – образование не е така пряка, както при професионалното. Например едно от най-старите и престижни видове образование в Америка – Liberal Arts, не е свързано с никаква сфера на професионална реализация.

Според него пазарът на труда у нас не е ясен, а там, където го има, завършилите висше образование 3 до 5 пъти сменят професионалния коловоз, по който са поели.

Доц. Тепавичаров заяви, че през последните години завършилите „Социални дейности“ имат невероятен успех като специалисти по човешки ресурси благодарение на уменията за работа с хора, за планиране, за диагностика. Според него не трябва да се очаква вариантът, в който

университетите подготвят човека за конкретно работно място, за конкретна работа, а се търси достатъчно широко профилиран специалист.

Като сравнява подготовката на студентите от специалностите „Социална педагогика“ и „Социални дейности“, отбелязва, че в специалността „Социална педагогика“ поради самата ѝ същност преобладават педагогическите дисциплини и свързаните с тях психологически дисциплини, а в „Социални дейности“ се формира интердисциплинарен тип специалисти. Двете специалности исторически са се развивали по свой специфичен път и подготвят специалисти с различен тип компетенции. Според данните от рейтинга процентът, който се реализира в педагогическите специалности, е около 20%, който е висок в сравнение с другите специалности. Голямата част от техните възпитаници се реализират в НПО, в частни фирми, но могат да се реализират и в различни професионални полета.

Трябва да се преосмисли връзката между професия и образование, защото времето на „разпределението“ е отминало, сега сме в различна професионална ситуация и хората трябва да бъдат гъвкави.

Проф. д-р *Георги Бижков* заяви своята теза, че идва време, в което е възможно обединението на двете специалности. Има много малко професионални позиции, в които не могат да влезнат едните или другите специалисти. Според него детско-юношеският период на социалната педагогика и социалните дейности е отминал и днес е необходимо да се променят много неща. Има опити в други страни: в Русия през 1991 г. се налага длъжността „социальный педагог в школе“. В Германия университетите и специализираните висши училища подготвят социален педагог/ социален работник.

Най-напред добре би било да се направят общи магистърски програми, за да се види какъв е интересът към тях, а после да се мисли за възможни общи позиции на бакалавърско равнище. Моментът за такава стъпка според проф. Бижков е подходящ, защото предстои да се правят нови учебни планове по всички специалности, определен брой от които ще са за бакалавър с 3-годишен срок на обучение. Предстои да се приемат и Държавни образователни изисквания в синхрон с Европейската професионална рамка.

1. Съотношението задължителна, избираема, факултативна подготовка трябва да се промени.

2. Обемът и съдържанието на практическата подготовка, която е занижена.

3. Възрастовият състав – има нужда от подготовка на нови попълнения и докторантурата е най-прекият път.

Подготовката на социални педагози – компетенции и реализация

Провокацията на понятията компетенция и компетентност — педагогическа компетентност, социална компетентност, диагностика на социалната компетентност. Студентите да опознаят човека/хората, с които ще работят, да придобият практико-приложни методи за работа с тях.

Проф. д-р *Мария Баева* изнесе доклад върху проблема за интегрирано, включващо или приобщаващо обучение и сподели проблемите при реализирането му в българското училище и детската градина.

Доц. *Нели Бояджиева* сподели констатацията, че между социални педагози и специални педагози има слаба комуникация.

Отец *Захарий Дечев* продължи темата, повдигната от проф. Баева. Като участник в общинската комисия по приемни семейства забелязва, че комисията не вижда децата. Тук вижда ролята на православната педагогика, на православната социална дейност. Социалната мисия на православната църква е социално служене към ближния. Богословът трябва да работи в областта на социалното възпитание и проф. Поптодоров е един от първите богослови, които посочват необходимостта от засилване на социалното възпитание на православната църква. Православната църква има тесни допирни точки със социалната работа. Решението е в магистърска програма, в която да се съчетаят богословие и социална педагогика, където да се подготвят социални педагози, които да не са духовници. В учебните планове да има малък блок с богословска компетентност.

Оля Кайкиева (социален педагог в ДМСГД „Св. Параскева“) заяви, че като практик знае, че работодателите трябва да имат ясно разбиране от какви специалисти имат нужда. И в ДМСГД, и в ОДЗ много малко са специалистите социални педагози, там има главно практики, които са се научили в процеса на работа. Но в последните години има воля за промяна и промяната се случва.

Доц. *Н. Петрова* заяви, че присъстващите специалисти имат обща кауза – да се опитат да регулират тези професии, за които говорят. Професиите остават доста отворени и в тях влизат много хора, които не са специалисти. Тези места трябва да се заемат от хора, завършили специалностите „Социална педагогика“ и „Социални дейности“, а не от други – това е общата кауза.

Доц. *Цецка Коларова* отбеляза, че трябва да се разграничават понятията – има разлика между компетенции и компетентности. Отговорността на университетските преподаватели е да прецизират термините, които да се прилагат в нормативните документи и в подготовката на студентите.

Проф. *Кл. Сапунджиева* благодари на всички участници за активната позиция в дискусиата и закри заседанието на кръглата маса.

В резултат на основните доклади и дискусиата на кръглата маса се откриха няколко важни *извода* за формирането на стратегия за подготовката и реализацията на социалните педагози:

- Регламентиране и нормативно определяне на професионалния статут на социалните педагози.
- Необходимост от национална стратегия за възпитанието и ценностите на българина.
- Включване на социален педагог в екипите, осъществяващи организационни и консултантски дейности за училището и детската градина.
- Преосмисляне на подготовката на социалните педагози във връзка с осъществяването на подход, основан на компетенциите и съответно ориентиран учебен план.
- Утвърждаване на практиката на диалог и обмяна на опит между академичните звена и институциите и осъществяване на междууниверситетски обмен в подготовката на студентите и докторантите.